

رابطه شبکه‌های اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی شهروندان خرم‌آباد^۱

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۵/۲۵ تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۹/۱۵

از صفحه ۱۰۷ تا ۱۲۸

فرناز رادمهر^۲، لیلا حیدریانی^۳

چکیده

زمینه و هدف: امنیت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی امروزه یکی از اساسی‌ترین مسائل پیش‌روی جوامع و به‌خصوص جوامع در حال توسعه به شمار می‌رود که تحت تأثیر شبکه‌های اجتماعی قرار گرفته است. لذا هدف پژوهش حاضر، تبیین رابطه شبکه‌های اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهر خرم‌آباد است.

روش: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه شهروندان شهر خرم‌آباد است که براساس جدول کرجسی و مورگان، تعداد ۲۷۹ نفر به عنوان حجم نمونه به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های شبکه‌های اجتماعی امامی‌ریزی و احساس امنیت اجتماعی رستگارخالد و محمدیان است. داده‌های جمع‌آوری شده، با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، تی‌تک گروهی، تی‌گروه‌های مستقل و تحلیل واریانس یک‌راهه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد، بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی و تمام خرده مؤلفه‌های آن (امنیت هویتی، فرهنگی، فکری و جمعی) رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی و تمام خرده مؤلفه‌های آن در بین زنان و مردان و بر حسب میزان تحصیلات آن‌ها تفاوت وجود ندارد.

نتیجه‌گیری: شبکه‌های اجتماعی می‌توانند نقش مثبتی در ارتقای احساس امنیت جامعه ایفا کنند، ولی این امر مشروط به شناسایی نقاط آسیب‌پذیر در آن‌ها و ارتقای وضعیت اجتماعی و همچنین مستلزم همگامی تمامی نهادهای مسئول، توجه به ارزش‌های جامعه و شناخت وضعیت جدید جهانی است.

کلید واژه‌ها: شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، رسانه‌ها، آسیب‌های اجتماعی، خرم‌آباد.

استناد: فرناز، رادمهر و حیدریانی، لیلا (بهار ۱۳۹۸). رابطه شبکه‌های اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی شهروندان خرم‌آباد. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۴(۵۳)، صص ۱۰۷-۱۲۸.

۱. مستخرج از طرح پژوهشی است که با حمایت و همکاری دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان لرستان انجام شده است.

۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی دانشگاه رازی کرمانشاه، نویسنده مسئول: radmehr.p12@gmail.com

۳. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی دانشگاه لرستان. heidaryani.2019@gmail.com

مقدمه

مهم‌ترین نیاز هر جامعه، کشور، خانواده و حتی فرد در درجه اول، احساس امنیت است. احساس امنیت^۱ از مهم‌ترین نیازها و انگیزه‌های انسانی است که مسئولیت تعقیب و تأمین آن بر عهده دولت‌هاست. احساس امنیت پدیده روان‌شناختی-اجتماعی است که دارای ابعاد گوناگونی است. این احساس ناشی از تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط، اوضاع و محیط پیرامونی است و افراد به صورت‌های متفاوتی آن را تجربه می‌کنند. برخی از صاحب‌نظران، احساس امنیت را در جامعه مهم‌تر از وجود امنیت دانسته‌اند و معتقدند که واکنش‌های افراد در جامعه به میزان ادراک و دریافت آن‌ها از امنیت در جامعه وابسته است. بنابراین، تا زمانی که در جامعه امنیت وجود نداشته باشد، احساس امنیت نیز وجود نخواهد داشت. نکته‌ای که باید به آن توجه شود، نقش و اهمیت اساسی وجود احساس امنیت در بین افراد جامعه در بعد ذهنی در کنار وجود امنیت در بعد عینی است و به همین دلیل، برخی از کارشناسان احساس امنیت را مقدم بر وجود عینی امنیت معرفی می‌کنند (هزارجریبی، کشوری چرمی، فاروقی و متقدم، ۱۳۹۳)؛ چراکه واکنش‌ها و عکس‌العمل‌های افراد در جامعه، به میزان زیادی به میزان دریافت و ادراک آن‌ها نسبت به تلقی که نسبت به واقعیت دارند؛ بستگی دارد، نه خود واقعیت. لذا، تا هنگامی که فردی معتقد باشد که در جامعه‌اش امنیت وجود ندارد، احساس امنیت نیز نخواهد کرد، حتی واقعاً هیچ امری امنیت وی را تهدید نکند. تا زمانی که شهروندی در شهر خود و از قدم زدن در کوچه‌ها و خیابان‌های آن، احساس آرامش نکند، احساس امنیت نیز نخواهد داشت و دائماً نگران بوده و تشویش و اضطراب وجود وی را فرا می‌گیرد. لذا نبود احساس امنیت نیز می‌تواند همان اثرات فقدان امنیت را داشته باشد (انتظاری، اسدپور و احمدی‌آهنگ، ۱۳۹۴). به عنوان نمونه، می‌توان به نرخ قتل و سرقت به عنوان عاملی برای ایجاد ناامنی اشاره کرد. نرخ قتل در ایران ۳/۶ نفر در صد هزار نفر است، اما در بسیاری از کشورهای اروپایی و آمریکایی، نرخ قتل ۲۰ نفر در هر صد هزار نفر است. نرخ سرقت منازل در ایران ۲ در هزار و در انگلیس ۲۰ در هزار است. به عبارتی، به ازای یک هزار منزل مسکونی، ۲۰ منزل در سال مورد سرقت قرار می‌گیرد. این مقایسه نشان می‌دهد ضریب امنیت در ایران بالاتر از

1. Feeling of Security

ضریب امنیت در کشوری چون انگلستان است؛ اما احساس امنیت شهروندان ایرانی کمتر از شهروندان انگلیسی است (کاهه، ۱۳۸۴، ص ۱۳۴).

بدیهی است، نبود احساس امنیت از یک طرف، به شدت، نیروهای پویا در یک جامعه را تحلیل برده و از طرف دیگر، هزینه‌های اجتماعی را بالا می‌برد؛ بدون اینکه منجر به ارتقای سطح رفاه اجتماعی شده باشد. در واقع، گاه احساس ناامنی بیش‌تر از خود ناامنی زیان می‌رساند و منجر به افت روحیه در جامعه می‌شود و می‌تواند دیگر فعالیت‌های رونق‌ساز یک جامعه را تحت تأثیر خود، با مشکلات جدی مواجه کند. احساس ناامنی در طی زمان، تأثیرات مخربی بر کیفیت زندگی دارد و منجر به مراقبت و محافظت غیر ضروری مردم از خودشان می‌شود، آن‌ها را از فعالیت‌های اجتماعی مؤثر باز می‌دارد و میزان بی‌اعتمادی را در جامعه افزایش می‌دهد و از طرف دیگر، هزینه‌های پیش‌بینی نشده و غیر ضروری را بر نهادهای انتظامی وارد می‌سازد. در مقابل، وجود احساس امنیت منجر به آرامش خاطر انسان شده و با کنار زدن نآرامی‌ها و اضطراب‌ها، زمینه مشارکت و حضور در اجتماع را فراهم کرده و به شکوفایی و رونق انسان و فعالیت‌های او و در نهایت، مرتفع شدن بسیاری از نیازهای آدمی می‌شود؛ به طوری که مزلو در تقسیم‌بندی خود از نیازهای آدمی، احساس امنیت را بلافاصله پس از نیازهای اولیه قرار می‌دهد (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸). بنابراین، احساس امنیت اجتماعی چه مفهومی سیاسی و حکومتی تلقی شود و چه به عنوان پدیده اجتماعی و در معنایی عام در نظر گرفته شود که همه افراد جامعه در ساخت و حفظ آن مشارکت دارند، از جمله پدیده‌های مهم و شایان توجهی است که از نیازها و ضرورت‌های اساسی و پایه‌ای فرد و جامعه به شمار می‌رود که فقدان یا اختلال در آن، پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد و تأمین و مراقبت از آن، فرآیند پایایی و پایداری امنیت در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، نظامی و جغرافیایی را از مطلوبیت ویژه‌ای برخوردار خواهد ساخت که در همین رابطه، دولت‌ها و نظام‌های سیاسی، سالانه بودجه‌های هنگفتی را هزینه می‌کنند (ستارزاده، شهریاری و ابوذرزاده، ۱۳۹۵).

احساس امنیت اجتماعی از موقعیت و جایگاه برجسته‌ای در برنامه‌ریزی‌های کشوری برخوردار است و دستیابی و پایدارسازی آن، نیازمند مقدمات و زمینه‌های پیچیده‌ای بوده

و آسیب‌پذیری یا زوال آن نیز معلول زمینه‌ها و عوامل متفاوتی است (فاروقی، ۱۳۹۱) که یکی از این مفاهیم بسیار مهم، مفهوم شبکه‌های اجتماعی^۱ است. نخستین بار، بحث شبکه‌های اجتماعی در دانشگاه ایلی‌نیوز در ایالت متحده آمریکا در سال ۱۹۶۰ مطرح شد و پس از آن در سال ۱۹۹۷، نخستین سایت شبکه اجتماعی با نام سیکس دیگریس (شش درجه) راه‌اندازی شد. در سال ۱۳۸۷ بود که مفهوم شبکه‌های اجتماعی به‌طور گسترده با حضور اورکات در میان کاربران ایرانی رواج پیدا کرد و در مدت کوتاهی آنقدر سریع رشد کرد که پس از برزیل و آمریکا، ایران سومین کشور حاضر در اورکات شد (درتاج، رجبیان ده‌زیره، فتح‌الهی و درتاج، ۱۳۹۷). براساس تعریف دیکشنری آکسفورد (۲۰۱۶)، شبکه‌های اجتماعی به دو صورت تعریف شده است: شبکه‌ای از تعاملات اجتماعی و روابط شخصی و وبسایت اختصاصی یا برنامه‌های دیگر که به کاربران امکان برقراری ارتباط با یکدیگر از طریق ارسال اطلاعات، نظرات، پیام‌ها، تصاویر و غیره را می‌دهد. در هر دو تعریف از واژه شبکه‌های اجتماعی بر شبکه‌ای از تعاملات تأکید شده است. شبکه‌های اجتماعی سرویس‌هایی هستند که به افراد اجازه می‌دهند یک پروفایل عمومی یا تقریباً عمومی را در یک محیط اینترنتی بسازند که شامل بخشی از مشخصاتی است که فرد مایل است دیگران در مورد او بدانند و در صورت تمایل عکس شخص نیز در آن وجود دارد و لیستی از دوستان خود و تمام کاربرهای این شبکه را در اختیار داشته باشند و برای یافتن دوستان قدیمی خود و ایجاد روابط جدید از آن استفاده کنند. همچنین، امکان نظر دادن بر روی نوشته‌ها و عکس‌های دوستان خود و چت کردن را دارند (سلیمانی، ۱۳۹۴).

بحث پیرامون ارتباط میان شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی و بررسی آثار و پیامدهای کاربرد فناوری‌های ارتباطی - اطلاعاتی در عرصه‌های مختلف حائز اهمیت است. از جمله پیامدهای منفی آن، دسترسی به اطلاعات خصوصی کاربران در شبکه‌های اجتماعی است که باعث کاهش احساس امنیت اجتماعی آن‌ها شده است (فرامرزی و کشاورز، ۱۳۹۳). امروزه، حضور خواسته یا ناخواسته وسایل ارتباطات جمعی و شبکه‌های اجتماعی در تمام زمینه‌های عمومی و خصوصی، باعث شده که این وسایل براساس تنوع و قدرتی که دارند بر امنیت جامعه از جمله احساس امنیت اجتماعی

1. Social Networks

اثرگذار باشند (عین‌بیگی، خان‌شریفان و خان‌شریفان، ۱۳۹۴). شبکه‌های اجتماعی به دلیل کارکرد و نقش فعالی که در دنیای امروز دارند، بر بسیاری از جنبه‌های گوناگون زندگی سایه افکنده و اثرات غیرقابل تردیدی بر جای گذاشته‌اند. این شبکه‌ها در محیط فضای مجازی واقعیتی انکارناپذیرند. بنابراین، بهتر است به جای آنکه نادیده گرفته شوند، نگاه واقع‌بینانه‌ای به نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای این شبکه‌ها بر احساس امنیت اجتماعی بشود؛ چراکه جامعه در حال وارد شدن به عصری است که در آن شاهد شکل مؤثر و جدیدی از ارتباط میان شهروندان و فضای مجازی خواهد بود (نصیری، بختیاری و طاهریان، ۱۳۹۲). با جایگاهی که شبکه‌های اجتماعی و وسایل ارتباط جمعی از تولد تا مرگ در زندگی امروزی بشر پیدا کرده‌اند، می‌توان آن‌ها را در زمره نهادهای اجتماعی و یکی از عوامل عمده مؤثر بر پذیرش هنجارها و ارزش‌های اجتماعی قلمداد کرد؛ در نتیجه آن‌ها تأثیر به‌سزایی در نگرش افراد نسبت به وقایع اطراف خود دارند. در واقع، امروزه استفاده گسترده از شبکه‌های اجتماعی جدید مانند اینترنت، ماهواره و شبکه‌های اجتماعی مجازی، دنیای جدیدی را ایجاد کرده است که شامل مجموعه‌ای در حال به هم پیوستن، در هم تنیده و چندوجهی است (کلانتری، محبی و حیدرخانی، ۱۳۹۶). در واقع، تعامل با دیگران و یادگیری از طریق تجربه، یکی از روش‌های مطلوب برای رشد فکری و اجتماعی افراد است، اما زمانی که فرد زمان زیادی را با شبکه‌های اجتماعی سپری می‌کند، انگیزه‌اش برای تعامل با دیگران کم شده، توانایی کمتری در حفظ دوستی‌های واقعی داشته، وقت کمتری را صرف صحبت با خانواده کرده و احساس تنهایی و انزوا روز به روز در او گسترش می‌یابد که این عوامل، خود زمینه احساس ناامنی را در فرد فراهم می‌آورد (فرهادی‌نیا، ملکشاهی، جلیلود، فروغی و رضائی، ۱۳۹۴).

علاوه بر مزیت‌ها و تسهیلاتی که شبکه‌های اجتماعی برای افراد ارائه کرده، تأثیرات نامطلوبی نیز به همراه داشته است. با توجه به اینکه در بین مسائل و مشکلات روانی اجتماعی جوانان، استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی از موارد مهم و اساسی است که مانند دیگر اعتیادها با علائمی از قبیل اضطراب، احساس تنهایی، افسردگی، کج‌خلقی، ضعف اعتماد به نفس، احساس ناامنی و غیره همراه است، این نوع اعتیاد نیز نه فقط پیامدهای روانی اجتماعی دارد، بلکه در جنبه‌های جسمی، مالی و فرهنگی نیز آسیب‌های زیادی را بر جوانان تحمیل می‌کند. نبود روابط پایدار و صمیمی با دیگران، نداشتن اعتماد به نفس و به‌طور کلی، شکست در عرصه‌های گوناگون زندگی، زمینه را برای گرایش

جوانان به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی فراهم می‌کند. بروز آسیب‌های نوظهور می‌تواند زمینه‌ساز نوع جدیدی از آسیب‌های اجتماعی و روانی باشد. بنابراین، ضروری است تا میزان احساس امنیت اجتماعی سنجیده شود تا مشخص شود که آیا شبکه اجتماعی، زمینه‌ساز مشکلات روانی اجتماعی مانند احساس امنیت اجتماعی است و میزان احساس امنیت اجتماعی را تغییر می‌دهد. با توجه به اهمیت کارکرد متعادل جامعه و اهمیت جلوگیری از متلاشی شدن آن، شناخت عوامل مرتبط با احساس ناامنی در افراد جامعه، ضروری به نظر می‌رسد. می‌توان انتظار داشت که با افزایش احساس امنیت اجتماعی، بسیاری از مشکلات روانی، عاطفی و اجتماعی خانواده‌ها و در کل، جامعه کاهش می‌یابد؛ از جمله این عوامل به ویژه در زمان حاضر میزان استفاده افراد از شبکه‌های اجتماعی است (پورمیدانی، نوری و سیدشفتی، ۱۳۹۳). شاید بتوان گفت که پیام‌های یکسان از سوی این دسته از رسانه‌ها، در جوامع مختلف اغتشاش و آشفتگی اجتماعی را می‌تواند به دنبال داشته باشد. این امر را نیز می‌توان دلیلی دیگر بر لزوم مطالعه تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی دانست (عزیزی و حیدرخانی، ۱۳۹۳).

پژوهش‌های مختلفی انجام شده که رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی را معنادار نشان می‌دهد که در ادامه به چند نمونه از آن‌ها اشاره می‌شود.

هاشمیان‌فر، دهقانی و اکبرزاده (۱۳۹۲) پژوهشی را با عنوان «تأثیر دین‌داری و رسانه‌های جمعی بر احساس امنیت اجتماعی دانشجویان» به انجام رساندند که نشان دادند احساس امنیت اجتماعی با میزان استفاده از رسانه‌های داخلی، تلویزیون، رادیو و ماهواره رابطه معناداری دارد. رستگارخالد و محمدیان (۱۳۹۲) نیز پژوهشی با عنوان «استفاده از اینترنت و احساس امنیت اجتماعی» با استفاده از روش پیمایش و در بین نمونه‌ای به حجم ۳۴۹ نفر از دانشجویان دانشگاه باهنر کرمان انجام دادند که نشان می‌دهد هر چه میزان و سابقه استفاده از اینترنت بیشتر شود، احساس امنیت اجتماعی کاهش پیدا می‌کند. همچنین، بین نوع و میزان استفاده از اینترنت و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؛ به گونه‌ای که از سویی استفاده بیانگر از اینترنت در مقایسه با مصرف ابزاری آن، احساس امنیت اجتماعی را بیشتر کاهش می‌دهد و از سوی دیگر، کسانی که از وبگاه‌های فیلتر شده استفاده می‌کنند، احساس امنیت اجتماعی پایین‌تری نسبت به بقیه دارند. همچنین، علیپور و خجسته (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی

ارتباط میان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه زنجان»، به این نتیجه دست یافتند که بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد.

زیویار و شهیر (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای با عنوان «احساس امنیت کاربران ایرانی در شبکه‌های اجتماعی از حیث جنسیت، سن، میزان تحصیلات و میزان استفاده» نشان دادند بین جنسیت، سن و میزان استفاده از شبکه اجتماعی فیس بوک، با احساس امنیت و آسایش کاربران شبکه‌های اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد. اردونمز^۱ (۲۰۰۹) نیز در مطالعه خود با عنوان «بررسی تأثیر رسانه‌ها بر احساس ناامنی شهروندان در ترکیه» نشان داد از میان متغیرهای جمعیتی، تنها جنسیت و از میان متغیرهای رسانه‌ای، تنها تماشای برنامه‌های جنایی تلویزیون و اخبار اینترنت با احساس ناامنی رابطه دارد.

آلبرت بندورا (۱۹۸۶)، بسیاری از ترس‌های افراد را به تلویزیون و سایر رسانه‌های خبری نسبت می‌دهند. چنانچه تبلیغات زیاد درباره تجاوزهای جنسی، سرقت‌های مسلحانه یا قتل‌ها، ممکن است جامعه را به وحشت اندازد و باعث شود افراد خود را پشت درهای قفل شده محبوس کنند. اغلب افراد هرگز مورد تجاوز جنسی، سرقت یا صدمه قرار نگرفته‌اند و با این حال، بسیاری از آن‌ها از ترس اینکه مبادا مورد تهاجم تبهکارانه قرار بگیرند، در حالت ترس و ناآرامی به سر می‌برند. اعمال تبهکارانه خشونت‌بار که تصادفی و غیرقابل پیش‌بینی به نظر می‌رسند، بیشتر از همه، واکنش‌های فوبیک^۲ (احساس ترس) را برمی‌انگیزد (فیست و فیست، ۱۳۹۴، ۳۸۶). بر این اساس، باید گفت که مسئله امنیت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی امروزه یکی از اساسی‌ترین مسائل پیش‌روی جوامع و به‌خصوص جوامع در حال توسعه که در معرض شدید تهاجمات رسانه‌ها مخصوصاً ماهواره واقع شده‌اند، به شمار می‌رود که باید به آن توجه ویژه شود و این مسئله مخصوصاً در شهر خرم‌آباد که یک منطقه محروم است بیشتر درخور توجه است. همان‌طوری که نظریه فشار اجتماعی بیان می‌کند، رفتارهای انحرافی نتیجه فشارهایی است که بعضی از مردم را وادار به کجروی و بروز ناامنی می‌کند. ساکنان مناطق محروم اغلب به دلیل نوع تربیت، یادگیری و تجربه زیاد ناکامی، رفتارهای

1. Erdonmez

2. Phobic

خشونت‌آمیز بیشتری از خود نشان می‌دهند. به همین دلیل، در معرض زد و خورد، دزدی، درگیری و دعوای بیشتری بوده و با خطرات و آسیب‌های جانی و مالی بیشتری مواجه هستند. از این رو، احساس امنیت کمتری دارند (بدار و همکاران، ۱۳۸۸ و ستوده، ۱۳۸۱؛ به نقل از نژاد سبزی و نادری، ۱۳۹۲).

با توجه به مرور پژوهش‌های انجام شده در زمینه پژوهش حاضر، این نتیجه حاصل شد که شبکه‌های اجتماعی از جمله عواملی هستند که می‌توانند در هدایت و تربیت و سازندگی و بالا بردن شعور اجتماعی افراد و به سبب آن‌ها، احساس امنیت اجتماعی نقش مؤثری ایفا کنند که برعکس آن نیز می‌تواند اتفاق بیفتد؛ یعنی اگر جهت آن، خلاف خیر و صلاح عمومی باشد، می‌تواند باعث گمراهی و انحراف و فساد و آلودگی و گاه بزهکاری، تنش روانی و در نتیجه کاهش احساس امنیت اجتماعی شود. بنابراین، در همین راستا، پژوهش حاضر برخلاف پژوهش‌های پیشین که در یک جامعه محدود و گروه سنی خاص انجام شده‌اند، به منظور بررسی جامع‌تر این موضوع، با هدف تبیین رابطه شبکه‌های اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی شهروندان خرم‌آباد انجام گرفت که به دنبال پاسخ به این سؤال بود که آیا بین شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؟ و سؤال‌های فرعی زیر پاسخ داده شدند.

- آیا بین شبکه‌های اجتماعی و خرده مؤلفه‌های امنیت اجتماعی (امنیت هویتی، امنیت فرهنگی، امنیت فکری، امنیت جمعی) رابطه وجود دارد؟

- آیا بین احساس امنیت اجتماعی و عوامل جمعیت شناختی (سن و تحصیلات) رابطه وجود دارد؟

- آیا بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در زنان و مردان رابطه وجود دارد؟

- آیا بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی و خرده مؤلفه‌های آن (امنیت هویتی، فرهنگی، فکری و جمعی) در بین زنان و مردان تفاوت وجود دارد؟

- آیا بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در زنان و مردان بر حسب میزان تحصیلات تفاوت وجود دارد؟

- آیا بین احساس امنیت اجتماعی در زنان و مردان بر حسب میزان تحصیلات تفاوت وجود دارد؟

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نظر ماهیت، کمی و بر مبنای هدف، کاربردی و از نظر شیوه اجرا و جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه شهروندان زن و مرد شهر خرم‌آباد در سال ۱۳۹۶ که براساس جدول کرجسی و مورگان تعداد ۲۷۹ نفر (۱۶۶ نفر زن و ۱۱۳ نفر مرد) به عنوان حجم نمونه به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ملاک‌های ورود جهت شرکت در پژوهش، داشتن سن بین ۴۵-۱۵ سال برای شهروندان شهر خرم‌آباد به صورت داوطلبی و ملاک‌های خروج برای هر دو گروه، عدم تمایل به همکاری در پژوهش بود. پس از جلب رضایت شرکت‌کنندگان، ابتدا هدف پژوهش برای آن‌ها بیان شد و پرسشنامه‌ها در اختیار آن‌ها قرار گرفت و اطلاعات به صورت فردی جمع‌آوری شد. برای پاسخگویی شرکت‌کنندگان به پرسشنامه‌های پژوهش، به شرکت‌کننده این اطمینان داده شد که اطلاعات دریافت شده از آن‌ها به صورت محرمانه خواهد ماند و کسانی که مایل نیستند به این سؤالات پاسخ دهند، می‌توانند در هر مرحله‌ای از پاسخگویی که هستند، همکاری خود را ادامه ندهند. در پایان کار، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، تی تک گروهی، تی گروه‌های مستقل و تحلیل واریانس یک‌راهه) با استفاده از نرم‌افزار SPSS22 بهره گرفته شد. ابزار گردآوری داده‌ها شامل دو پرسشنامه به شرح زیر بود:

- پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی: در این مطالعه، منظور از شبکه‌های اجتماعی مجازی، تلگرام، وات‌ساپ و اینستاگرام است. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته امامی‌ریزی (۱۳۹۵) استفاده شد. سؤال‌های این آزمون براساس پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ ساخته شده است؛ چراکه استفاده کننده از این شبکه‌ها، از کاربران اینترنت محسوب می‌شوند. این پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال است که هر سؤال در یک طیف لیکرت ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود. در نهایت، نمرات کل فرد با هم جمع شده و بر طبق آن، فرد در یکی از این سه طبقه قرار می‌گیرد. کاربر عادی شبکه‌های مجازی فردی است که نمره ۲۰ تا ۳۹ کسب کند و کاربر دارای اعتیاد به شبکه‌های مجازی خفیف که نمره ۴۹ تا ۶۹ کسب کند و کاربر دارای اعتیاد به شبکه‌های مجازی شدید که نمره ۷۰ تا ۱۰۰ کسب کند. به منظور تأیید روایی، پرسشنامه در اختیار ۵ نفر از اعضای هیئت‌علمی قرار گرفت و روایی آن مورد تأیید قرار گرفت. به منظور تعیین پایایی، پرسشنامه ابتدا در

اختیار ۲۰ نفر از دانشجویان قرار گرفت و با استفاده از روش بازآزمایی، ضریب پایایی آن حدود ۰/۹۴ محاسبه شد.

- پرسشنامه احساس امنیت اجتماعی: برای سنجش احساس امنیت اجتماعی از پرسشنامه رستگار خالد و محمدیان (۱۳۹۲) استفاده شد. متناسب با چارچوب نظری ارائه شده، چهار بعد برای عملیاتی کردن این مفهوم در نظر گرفته شده است. این ابعاد عبارتند از: امنیت هویتی، فرهنگی، فکری و جمعی. برای سنجش ابعاد اشاره شده و به‌طور کلی سنجش احساس امنیت اجتماعی، سؤال‌های مطرح شده با پنج گزینه کاملاً موافق، موافق، بی‌نظر، مخالف و کاملاً مخالف در اختیار پاسخگویان قرار گرفت. به‌طور کلی، ۳۶ گویه در قالب طیف لیکرت در نظر گرفته شده؛ کسی که نمره ۳۶ را بگیرد، دارای احساس امنیت اجتماعی پایین و کسی که نمره ۱۸۰ بگیرد، دارای احساس امنیت اجتماعی بالا است. غالب گویه‌های مقیاس احساس امنیت اجتماعی با مراجعه به تحقیقات پیشین و از پرسشنامه‌هایی نظیر روزنبرگ، کوپراسمیت، ساعتچی، خادمی، محمدنسی، بشارت و حاجیانی اخذ شده است. رستگار خالد و محمدیان (۱۳۹۲)، میزان پایایی این پرسشنامه را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای احساس امنیت اجتماعی به‌طور کلی ۰/۸۵ و هر کدام از ابعاد آن، هویتی ۰/۸۴، فرهنگی، ۰/۶۶، فکری ۰/۸۲ و جمعی ۰/۴۸ محاسبه کرده‌اند.

یافته‌های تحقیق

نتایج مطالعه در رابطه با مشخصات فردی شرکت‌کنندگان نشان داد که از مجموع ۲۷۹ نفر، ۱۶۶ نفر زن (۵۹/۵ درصد) و ۱۱۳ نفر مرد (۴۰/۵ درصد) بودند.

جدول ۱- توزیع فراوانی و درصد فراوانی بر حسب مقطع سنی و مدرک تحصیلی به تفکیک جنسیت

جنس	فراوانی / درصد	مدرک تحصیلی							مقطع سنی	
		سیکل	دیپلم	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتر	۲۵-۳۵	۳۵-۴۵	
زن	فراوانی	۱۳	۲۸	۱۹	۵۴	۳۶	۱۶	۲۴	۶۹	۷۳
	درصد فراوانی	۷/۸	۱۶/۹	۱۱/۴	۳۲/۵	۲۱/۷	۹/۶	۱۴/۵	۴۱/۶	۴۴
مرد	فراوانی	۹	۱۸	۱۵	۳۷	۲۳	۱۱	۱۹	۵۶	۳۸
	درصد فراوانی	۸	۱۵/۹	۱۳/۳	۳۲/۷	۲۰/۴	۹/۷	۱۶/۸	۴۹/۶	۳۳/۶
کل	فراوانی	۲۲	۴۶	۳۴	۹۱	۵۹	۲۷	۴۳	۱۲۵	۱۱۱
	درصد فراوانی	۷/۹	۱۶/۵	۱۲/۲	۳۲/۶	۲۱/۱	۹/۷	۱۵/۴	۴۴/۸	۳۹/۸

برای استفاده صحیح از شاخص‌های آمار توصیفی و آزمون‌های پارامتریک یا ناپارامتریک، با استفاده از آزمون چولگی و کشیدگی، نرمال بودن یا غیرنرمال بودن توزیع متغیر مورد مطالعه تعیین شده و در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲- شاخص‌های توصیفی چولگی و کشیدگی جهت بررسی نرمال بودن متغیرها

شاخص‌ها	چولگی	کشیدگی
مراحل آزمون	خطای استاندارد	خطای استاندارد
شبکه‌های اجتماعی	آماره -۰/۱۲۴	آماره ۰/۱۳۶
احساس امنیت اجتماعی	آماره ۰/۰۸۱	آماره ۰/۱۰۰
امنیت هویتی	آماره -۰/۰۴۷	آماره -۰/۵۱۸
امنیت فرهنگی	آماره ۱/۱۹۳	آماره ۱/۶۲۴
امنیت فکری	آماره -۰/۰۹۸	آماره -۰/۴۲۲
امنیت جمعی	آماره ۰/۰۵۰	آماره -۰/۵۶۶

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که مقدار چولگی و کشیدگی برای متغیر شبکه‌های اجتماعی (۰/۱۲۴- و ۰/۱۳۶)، احساس امنیت اجتماعی (۰/۰۸۱ و ۰/۱۰۰) و خرده مؤلفه‌های احساس امنیت اجتماعی شامل امنیت هویتی (۰/۰۴۷- و ۰/۵۱۸-)، امنیت فرهنگی (۱/۱۹۳ و ۱/۶۲۴)، امنیت فکری (۰/۰۹۸- و ۰/۴۲۲-) و امنیت جمعی (۰/۰۵۰) در بازه ۲+ و ۲- قرار دارند، لذا دارای توزیع نرمال هستند. میانگین و انحراف معیار نمرات متغیرهای پژوهش در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳- میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

جنسیت	متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
زن	شبکه‌های اجتماعی	۶۰/۱۲	۱۰/۱۵	۲۹/۰۵	۸۶/۲۵
	احساس امنیت اجتماعی	۱۱۱/۲۸	۱۶/۹۵	۶۲/۰۳	۱۵۱/۱۴
	امنیت هویتی	۳۰/۰۴	۵/۱۶	۱۸/۲۰	۴۲/۵۰
	امنیت فرهنگی	۲۱/۹۲	۴/۹۲	۱۱/۱۳	۵۴/۱۳
	امنیت فکری	۲۹/۴۲	۵/۴۳	۱۵/۴۰	۴۳/۴۰
	امنیت جمعی	۲۲/۰۶	۵/۵۱	۸/۱۳	۳۳/۶۳
مرد	شبکه‌های اجتماعی	۵۹/۰۱	۱۰/۳۷	۳۲/۰۵	۸۰/۲۰
	احساس امنیت اجتماعی	۱۰۹/۴۲	۱۴/۹۶	۶۹/۰۳	۱۴۶/۱۴
	امنیت هویتی	۲۹/۸۴	۴/۵۷	۱۸/۳۰	۳۸/۵۰
	امنیت فرهنگی	۲۲/۱۰	۴/۰۷	۱۳/۱۳	۳۱/۲۵
	امنیت فکری	۲۸/۶۷	۵/۰۲	۱۶/۱۰	۴۱/۲۰
	امنیت جمعی	۲۰/۹۵	۵/۵۹	۹/۲۵	۳۳/۶۳

همان‌طور که نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، در بین زنان، میانگین و انحراف معیار شبکه‌های اجتماعی $10/15 \pm 60/12$ ، احساس امنیت اجتماعی $111/28 \pm 16/95$ ، امنیت هویتی $30/04 \pm 5/16$ ، امنیت فرهنگی $21/92 \pm 4/92$ ، امنیت فکری $29/42 \pm 5/43$ و امنیت جمعی $22/06 \pm 5/51$ و در بین مردان میانگین و انحراف معیار شبکه‌های اجتماعی $10/37 \pm 59/01$ ، احساس امنیت اجتماعی $109/42 \pm 14/096$ ، امنیت هویتی $29/84 \pm 4/57$ ، امنیت فرهنگی $22/10 \pm 4/07$ ، امنیت فکری $28/67 \pm 5/02$ و امنیت جمعی $20/95 \pm 5/59$ بود.

جدول ۴- ماتریس ضریب همبستگی شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی (و خرده مؤلفه‌های آن)، سن و تحصیلات

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
شبکه‌های اجتماعی	۱							
احساس امنیت اجتماعی	۰/۴۴۷***	۱						
امنیت هویتی	۰/۴۱۴***	۰/۵۸۹***	۱					
امنیت فرهنگی	۰/۳۵۸***	۰/۷۱۷***	۰/۳۳۰***	۱				
امنیت فکری	۰/۲۸۰***	۰/۸۵۱***	۰/۳۲۶***	۰/۴۰۹***	۱			
امنیت جمعی	۰/۳۱۳***	۰/۸۲۲***	۰/۱۹۶**	۰/۴۵۷***	۰/۷۸۲***	۱		
سن	-۰/۰۴۱	۰/۰۴۸	-۰/۰۰۵	-۰/۰۱۸	۰/۰۹۳	۰/۰۹۱	۱	
تحصیلات	-۰/۰۸۶	-۰/۰۱۹	-۰/۰۲۱	۰/۰۵۳	۰/۰۱۹	۰/۰۲۱	۰/۶۷۴	۱

$p < 0/05$ * $p < 0/01$ ** $p < 0/001$ ***

همان‌طور که نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد، بین شبکه‌های اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی ($t=0/447$)، امنیت هویتی ($t=0/414$)، امنیت فرهنگی ($t=0/358$)، امنیت فکری ($t=0/280$) و امنیت جمعی ($t=0/313$) رابطه مثبت معنادار در سطح $P < 0/001$ مشاهده شد. همچنین، بین سن و تحصیلات رابطه معناداری مشاهده نشد. به منظور بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی در بین زنان و مردان از آزمون تی تک گروهی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵- نتایج آزمون تی تک گروهی برای سنجش میزان شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان و مردان

جنسیت	متغیر	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری
زن	شبکه‌های اجتماعی	60/12	10/15	12/83	165	0/001
	احساس امنیت اجتماعی	111/28	16/95	46/56	165	0/001
مرد	شبکه‌های اجتماعی	59/01	10/37	9/23	112	0/001
	احساس امنیت اجتماعی	109/42	14/96	42/20	112	0/001

همان‌طور که نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد، سطح معناداری محاسبه شده ($p < 0/001$)، در سطح خطای $\alpha = 0/01$ معنادار است ($p < 0/01$). بنابراین، چنین استنباط می‌شود که با اطمینان بالای ۹۹ درصد، بین میزان احساس امنیت اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی در بین زنان و مردان رابطه وجود دارد.

به منظور مقایسه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی و خرده مؤلفه‌های آن (امنیت هویتی، فرهنگی، فکری و جمعی) در زنان و مردان از آزمون تی گروه‌های مستقل استفاده شد که نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶- نتایج آزمون تی گروه‌های مستقل برای مقایسه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی در زنان و مردان

متغیرها	جنسیت	میانگین	انحراف معیار	آماره F آزمون لون	سطح معناداری	T	درجه آزادی	سطح معناداری																																																						
شبکه‌های اجتماعی	زنان	۶۰/۱۲	۱۰/۱۵	۰/۰۷	۰/۷۹	۰/۸۸	۲۷۷	۰/۳۷																																																						
	مردان	۵۹/۰۱	۱۰/۳۷						احساس امنیت اجتماعی	زنان	۱۱۱/۲۸	۱۶/۹۵	۱/۴۷	۰/۲۲	۰/۹۴	۲۷۷	۰/۳۴	مردان	۱۰۹/۴۲	۱۴/۹۶	امنیت هویتی	زنان	۳۰/۰۴	۵/۱۶	۲/۵۶	۰/۱۱	۰/۳۳	۲۷۷	۰/۷۴	مردان	۲۹/۸۴	۴/۵۷	امنیت فرهنگی	زنان	۲۱/۹۲	۴/۹۲	۰/۳۴	۰/۵۵	-۰/۳۲	۲۷۷	۰/۷۴	مردان	۲۲/۱۰	۴/۰۷	امنیت فکری	زنان	۲۹/۴۲	۵/۴۳	۰/۶۱	۰/۴۳	۱/۱۶	۲۷۷	۰/۲۴	مردان	۲۸/۶۷	۵/۰۲	امنیت جمعی	زنان	۲۲/۰۶	۵/۵۱	۰/۰۳	۰/۸۶
احساس امنیت اجتماعی	زنان	۱۱۱/۲۸	۱۶/۹۵	۱/۴۷	۰/۲۲	۰/۹۴	۲۷۷	۰/۳۴																																																						
	مردان	۱۰۹/۴۲	۱۴/۹۶						امنیت هویتی	زنان	۳۰/۰۴	۵/۱۶	۲/۵۶	۰/۱۱	۰/۳۳	۲۷۷	۰/۷۴	مردان	۲۹/۸۴	۴/۵۷	امنیت فرهنگی	زنان	۲۱/۹۲	۴/۹۲	۰/۳۴	۰/۵۵	-۰/۳۲	۲۷۷	۰/۷۴	مردان	۲۲/۱۰	۴/۰۷	امنیت فکری	زنان	۲۹/۴۲	۵/۴۳	۰/۶۱	۰/۴۳	۱/۱۶	۲۷۷	۰/۲۴	مردان	۲۸/۶۷	۵/۰۲	امنیت جمعی	زنان	۲۲/۰۶	۵/۵۱	۰/۰۳	۰/۸۶	۱/۶۴	۲۷۷	۰/۱۰	مردان	۲۰/۹۵	۵/۵۹						
امنیت هویتی	زنان	۳۰/۰۴	۵/۱۶	۲/۵۶	۰/۱۱	۰/۳۳	۲۷۷	۰/۷۴																																																						
	مردان	۲۹/۸۴	۴/۵۷						امنیت فرهنگی	زنان	۲۱/۹۲	۴/۹۲	۰/۳۴	۰/۵۵	-۰/۳۲	۲۷۷	۰/۷۴	مردان	۲۲/۱۰	۴/۰۷	امنیت فکری	زنان	۲۹/۴۲	۵/۴۳	۰/۶۱	۰/۴۳	۱/۱۶	۲۷۷	۰/۲۴	مردان	۲۸/۶۷	۵/۰۲	امنیت جمعی	زنان	۲۲/۰۶	۵/۵۱	۰/۰۳	۰/۸۶	۱/۶۴	۲۷۷	۰/۱۰	مردان	۲۰/۹۵	۵/۵۹																		
امنیت فرهنگی	زنان	۲۱/۹۲	۴/۹۲	۰/۳۴	۰/۵۵	-۰/۳۲	۲۷۷	۰/۷۴																																																						
	مردان	۲۲/۱۰	۴/۰۷						امنیت فکری	زنان	۲۹/۴۲	۵/۴۳	۰/۶۱	۰/۴۳	۱/۱۶	۲۷۷	۰/۲۴	مردان	۲۸/۶۷	۵/۰۲	امنیت جمعی	زنان	۲۲/۰۶	۵/۵۱	۰/۰۳	۰/۸۶	۱/۶۴	۲۷۷	۰/۱۰	مردان	۲۰/۹۵	۵/۵۹																														
امنیت فکری	زنان	۲۹/۴۲	۵/۴۳	۰/۶۱	۰/۴۳	۱/۱۶	۲۷۷	۰/۲۴																																																						
	مردان	۲۸/۶۷	۵/۰۲						امنیت جمعی	زنان	۲۲/۰۶	۵/۵۱	۰/۰۳	۰/۸۶	۱/۶۴	۲۷۷	۰/۱۰	مردان	۲۰/۹۵	۵/۵۹																																										
امنیت جمعی	زنان	۲۲/۰۶	۵/۵۱	۰/۰۳	۰/۸۶	۱/۶۴	۲۷۷	۰/۱۰																																																						
	مردان	۲۰/۹۵	۵/۵۹																																																											

همان‌طور که نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد، بین زنان و مردان در میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی و خرده مؤلفه‌های آن (امنیت هویتی، فرهنگی، فکری و جمعی) تفاوت معناداری وجود ندارد.

به منظور بررسی تفاوت بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در زنان و مردان بر حسب میزان تحصیلات، از تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شد که نتایج آن در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷- نتایج تحلیل واریانس یک راهه نمره شبکه‌های اجتماعی در زنان و مردان بر حسب تحصیلات

تحصیلات	شاخص‌ها منبع واریانس	میانگین مجدورات	درجه آزادی	مجموع مجدورات	F	سطح معناداری
سیکل	مجدورات بین گروهی	۰/۰۷۸	۱	۰/۰۷۸	۰/۰۰۱	۰/۰۹۷
	مجدورات درون گروهی	۱۶۷۳/۳۴۰	۲۰	۸۳/۶۶۷		
دیپلم	مجدورات بین گروهی	۶۷/۱۰۵	۱	۶۷/۱۰۵	۰/۵۵۵	۰/۰۴۶
	مجدورات درون گروهی	۵۳۳۲/۸۰۲	۴۴	۱۲۰/۹۷۳		
کاردانی	مجدورات بین گروهی	۱۲/۵۱۹	۱	۱۲/۵۱۹	۰/۱۵۷	۰/۰۶۹
	مجدورات درون گروهی	۲۵۵۷/۵۶۰	۳۲	۷۹/۹۲۴		
کارشناسی	مجدورات بین گروهی	۵/۱۸۵	۱	۵/۱۸۵	۰/۰۴۶	۰/۰۸۳
	مجدورات درون گروهی	۹۹۸۱/۶۸۶	۸۹	۱۱۲/۱۵۴		
کارشناسی ارشد	مجدورات بین گروهی	۳۶/۹۶۵	۱	۳۶/۹۶۵	۰/۳۰۲	۰/۰۵۸
	مجدورات درون گروهی	۶۹۷۰/۶۲۲	۵۷	۱۲۲/۲۹۲		
دکتر	مجدورات بین گروهی	۸۸/۰۷۸	۱	۸۸/۰۷۸	۱/۰۶۹	۰/۰۳۱
	مجدورات درون گروهی	۲۰۵۹/۶۳۴	۲۵	۸۲/۶۳۴		

همان‌طور که نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد، نتایج حاصل از تحلیل واریانس شبکه‌های اجتماعی بر حسب سطح تحصیلات، برای مقطع سیکل ($F=0/001$ و $P>0/097$)، دیپلم ($F=0/555$ و $P>0/046$)، کارشناسی ($F=0/157$ و $P>0/069$)، کارشناسی ارشد ($F=0/302$ و $P>0/058$) و دکترا ($F=1/069$ و $P>0/031$) در سطح خطای $\alpha=0/01$ معنادار نیست ($P>0/05$). بنابراین، چنین استنباط می‌شود که بین میزان شبکه‌های اجتماعی در زنان و مردان بر حسب میزان تحصیلات تفاوت وجود ندارد.

به منظور بررسی تفاوت بین میزان احساس امنیت اجتماعی در زنان و مردان بر حسب میزان تحصیلات، از تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد که نتایج آن در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸- نتایج تحلیل واریانس یک راهه نمره احساس امنیت اجتماعی در زنان و مردان بر حسب تحصیلات

تحصیلات	شاخص‌ها منبع واریانس	میانگین مجدورات	درجه آزادی	مجموع مجدورات	F	سطح معناداری
سیکل	مجدورات بین گروهی	۱/۶۲۹	۱	۱/۶۲۹	۰/۰۰۹	۰/۰۹۲
	مجدورات درون گروهی	۳۵۸۹/۲۶۵	۲۰	۱۷۹/۴۶۳		
دیپلم	مجدورات بین گروهی	۱۷۶۰/۹۱۳	۱	۱۷۶۰/۹۱۳	۴/۲۶۲	۰/۰۰۷
	مجدورات درون گروهی	۸۳۶۵/۵۲۲	۴۴	۱۹۰/۱۲۶		
کاردانی	مجدورات بین گروهی	۹۳/۴۷۵	۱	۹۳/۴۷۵	۰/۳۴۷	۰/۰۵۶
	مجدورات درون گروهی	۸۶۲۶/۸۳۵	۳۲	۲۶۹/۵۸۹		
کارشناسی	مجدورات بین گروهی	۵۹۵/۹۵۸	۱	۵۹۵/۹۵۸	۲/۰۹۳	۰/۰۱۵
	مجدورات درون گروهی	۲۵۳۴۰/۲۶۸	۸۹	۲۸۴/۷۲۲		
کارشناسی ارشد	مجدورات بین گروهی	۸۲۸/۶۶۱	۱	۸۲۸/۶۶۱	۲/۶۳۲	۰/۰۱۱
	مجدورات درون گروهی	۱۷۹۴۸/۳۲۰	۵۷	۳۱۴/۸۸۳		
دکتر	مجدورات بین گروهی	۲۱۳/۵۴۷	۱	۲۱۳/۵۴۷	۱/۵۰۵	۰/۰۲۲
	مجدورات درون گروهی	۳۵۴۶/۲۲۷	۲۵	۱۴۱/۸۴۹		

همان‌طور که نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد، نتایج حاصل از تحلیل واریانس احساس امنیت اجتماعی برحسب سطح تحصیلات، برای مقطع سیکل ($F=0/009$ و $P>0/92$)، دیپلم ($F=4/262$ و $P>0/07$)، کاردانی ($F=0/347$ و $P>0/56$)، کارشناسی ($F=2/093$ و $P>0/15$)، کارشناسی ارشد ($F=2/632$ و $P>0/11$) و دکترا ($F=1/505$ و $P>0/23$) در سطح خطای $\alpha=0/01$ معنی‌دار نیست ($P>0/05$)، بنابراین، چنین استنباط می‌شود که بین میزان احساس امنیت اجتماعی در زنان و مردان برحسب میزان تحصیلات تفاوت وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از مهم‌ترین تحولاتی که در عرصه جهانی اتفاق افتاده است، استفاده گسترده از رسانه‌های جمعی است که این فرآیند، چالش‌های مختلفی را در حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی برای جوامع به دنبال داشته است. اینترنت، ماهواره و شبکه‌های اجتماعی مجازی به مثابه رسانه‌های نوین در ساخت فرهنگ عمومی، باورها و افکار عمومی مؤثر بوده و بدون در نظر گرفتن مرزهای جغرافیایی عقیدتی و فرهنگی، امکان حضور را در همه نقاط جغرافیایی پیدا کرده‌اند. یکی از مهم‌ترین چالش‌های استفاده از این رسانه‌های جهانی در عرصه بروز مسائل اجتماعی، مبحث احساس امنیت شهروندان است. در همین راستا، در این پژوهش پس از واکاوی مفهومی امنیت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی، به بررسی ارتباط بین شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی شهروندان شهر خرم‌آباد پرداخته شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی با تمام خرده مؤلفه‌های آن (امنیت هویتی، فرهنگی، فکری و جمعی) رابطه معناداری وجود دارد. این یافته با یافته‌های پژوهش هاشمیان‌فر و همکاران (۱۳۹۲)، رستگارخالد و محمدیان (۱۳۹۲)، فرامرزی و کشاورز (۱۳۹۳)، عین‌بیگی و همکاران (۱۳۹۴)، کلانتری، محبی و حیدرخانی (۱۳۹۶)، سید علی‌پور و عموزاده (۱۳۹۵) و اردونمز (۲۰۰۹) هماهنگ و هم‌سو است. هر کدام از پژوهشگران فوق در پژوهش‌های خود، به نحوی به ارتباط معنادار بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی پی برده‌اند. در تبیین این یافته می‌توان گفت، اگر امنیت، پویایی و پایداری ارزش‌ها و هنجارها در اشکال انتزاعی و انضمامی آن در نظر گرفته

شود، نقش شبکه‌های اجتماعی در شکل‌دهی و تحول این ارزش‌ها و هنجارها به وضوح قابل مشاهده است. به‌طور کلی، آنچه بیشتر بر آن تأکید شده است، ارتباط مستقیم بین امنیت جامعه و شبکه‌های اجتماعی است. شبکه‌های اجتماعی می‌توانند نقش مثبتی در ارتقای امنیت جامعه ایفا کنند، ولی این امر مشروط به شناسایی نقاط آسیب‌پذیر در آن‌ها و ارتقای وضعیت اجتماعی است. همچنین، مستلزم همگامی تمامی نهادهای مسئول، توجه به ارزش‌های جامعه و شناخت وضعیت جدید جهانی است.

رسانه‌های اجتماعی در شرایطی نگرهبان امنیت جامعه محسوب می‌شوند که خود از امنیت برخوردار باشند. اما از سوی دیگر، جامعه هم باید از فرهنگی‌ها و موهبت‌هایی برخوردار باشد، مانند اینکه مردم از نظر عقلی، فکری و علمی به آن پایه برسند که مسائل روز را درک کنند. رسانه‌ها از بدو پیدایش خود همواره نقش تأثیرگذاری داشته‌اند و در ایجاد امنیت از نقشی مؤثر برخوردارند، اما آنگاه که در کارکردی منفی نقش وارونه بر عهده می‌گیرند، فضای اطلاعاتی جامعه، آلوده، مبهم و تاریک خواهد شد. در چنین فضایی، وجود شایعه که به‌عنوان معرفتی کاذب، ارتباطی غیرعقلانی و واژگونه با واقعیت دارد، زمینه‌ساز زوال و فروپاشی امنیت و آرامش ذهنی، روحی و اجتماعی خواهد بود. همچنین، نقش شبکه‌های اجتماعی در برانگیختگی، بیداری و یا تحریف وجدان جمعی، خود تأثیری مستقیم بر افزایش و یا کاهش احساس امنیت اجتماعی خواهد داشت. برخلاف تصور برخی، شبکه‌های اجتماعی در تقابل با امنیت نیستند، بلکه مکمل و مهم‌ترین عامل تقویت‌کننده امنیت به‌ویژه احساس امنیت اجتماعی در جامعه به حساب می‌آیند و جامعه برای برقراری امنیت در جامعه، بیش از هر چیز به تقویت شبکه‌های اجتماعی نیازمند است؛ زیرا احساس امنیت بیش از هر چیز در گروی گسترش و توسعه اعتماد اجتماعی است و شبکه‌های اجتماعی مهم‌ترین عامل ایجاد و توسعه اعتمادند. بنابراین، شبکه‌های اجتماعی نقش فرهنگ‌پذیری، آموزش، اطلاع‌رسانی و ایجاد احساس امنیت و مشارکت اجتماعی را بر عهده دارند که تقویت آن‌ها، زمینه‌ساز توسعه احساس امنیت خواهد بود (مصطفوی کهنگی، ۱۳۹۴). بنابراین، از آنجا که نمی‌توان مرزهایی برای این رسانه ایجاد کرد، باید با روشنگری مردم و به ویژه آگاه کردن جوانان و نوجوانان نسبت به تهدیدهای رسانه‌های نوین و نیز اطلاع‌رسانی به خانواده‌ها، فضا را به سمتی سوق داد که میزان تأثیرپذیری منفی از این رسانه‌ها به حداقل رسد.

یافته‌های دیگر پژوهش نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان و مردان وجود دارد و هیچ تفاوتی از لحاظ جنسیت بر حسب استفاده از شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی وجود ندارد. این یافته با یافته‌های زیویار و شهیر (۱۳۹۴) ناهماهنگ و ناهم‌سو است؛ زیرا آن‌ها نشان دادند که احساس آسایش کاربران مرد شبکه‌های اجتماعی به نسبت زنان بیشتر است. بر این اساس، می‌توان گفت که عضویت در شبکه‌های جدید اجتماعی مستلزم ارتباط و ارتباط، وابسته به میزان قابل توجهی از اعتماد است. امروزه، استفاده افراد از شبکه‌های اجتماعی از قبیل فیس‌بوک، توئیتر، واتس‌آپ، وایبر و غیره بیشتر و بیشتر می‌شود و حفظ حریم خصوصی نیز اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. امنیت اجتماعی امروزه مهم‌ترین نوع امنیت در جامعه محسوب می‌شود و شاید این حرکت نوعی احساس ناامنی در فضای برخط (آنلاین) و به تبع آن فضای برون خط (آفلاین) ایجاد کند. بر این اساس، عضویت در شبکه‌های اجتماعی برای عده زیادی از جمله زنان و مردان، نگرانی درباره احساس امنیت اجتماعی را دامن زده است. اما در توجیه یافته ناهم‌سو می‌توان گفت متأسفانه دیدگاه لذت‌گرایی بر جامعه حاکم شده است که اغلب به جنس زن به عنوان وسیله کام‌جویی نگاه می‌شود و این مسئله بر می‌گردد به دلایلی همچون افزایش فرصت‌های تحصیلی و شغلی و مستقل شدن از لحاظ اقتصادی، افزایش امکانات بهداشتی و رفاهی مخصوص زنان. در همین راستا، الیاسی (۱۳۸۵) نشان داد مطالعه مستمر نشریات زرد از سوی زنان به کاهش میزان اعتماد، افزایش ترس از سرقت اموال، افزایش ترس از قربانی شدن و کاهش احساس امنیت آن‌ها می‌انجامد. بنابراین، افزایش آگاهی در جامعه به حقوق زن و مرد به‌ویژه در میان قشر تحصیلکرده و نیز برخورد مناسب نیروی انتظامی با عوامل ناامنی در جامعه می‌تواند راهکار مناسبی در این زمینه باشد.

در یک جمع‌بندی کلی، می‌توان گفت هر اندازه آسیب‌ها و تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی بیشتر شود، از میزان احساس امنیت شهروندان کاسته می‌شود، بر دایره بی-اعتمادی و ضعف پیوستگی در میان اعضای جامعه افزوده شده و جو ناامنی و ساخت ذهنی احساس عدم امنیت بر جامعه حاکم می‌شود. در این زمینه، چنین به نظر می‌رسد که برجسته کردن جنبه‌های آموزشی و آرامش‌بخشی برنامه‌ها به تعدیل احساس ناامنی کمک می‌کند. از این رو، نمی‌توان تمامی رسانه‌ها، قالب‌ها و محتویات آن‌ها را دارای

تأثیر تشدیدکننده بر ناامنی دانست، بلکه آگاهی از نحوه تأثیرگذاری هر یک از آن‌ها مستلزم تحقیقات مفصل‌تر و دقیق‌تری است.

این پژوهش همچون بسیاری از پژوهش‌های دیگر دارای محدودیت‌هایی بود که از جمله عمده‌ترین آن‌ها، محدود بودن نتایج به تنها شهروندان سطح شهر خرم‌آباد و احتیاط در تعمیم نتایج به سایر شهروندان در سایر مناطق جغرافیایی است و همچنین، این مطالعه به صورت همبستگی انجام شده که امکان تبیین نتایج علی و معلولی را با محدودیت مواجهه می‌سازد.

در پایان، براساس نتایج حاصل از این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که نهادهای مدیریت و برنامه‌ریزی مخصوصاً در سازمان نیروی انتظامی، مقابله با تهدیدها و استفاده از فرصت‌های شبکه‌های اجتماعی، نقش رسانه‌های داخلی در کنترل احساس امنیت اجتماعی و نظارت بر شبکه‌های اجتماعی و تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر ارزش‌های دینی و اسلامی نسل جوان را مورد توجه قرار داده و با مدنظر قرار دادن تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر بحران هویت نسل جوان، راهکارهای تقویت امنیت فرهنگی، فکری و روانی در شبکه‌های اجتماعی را برای شهروندان مخصوصاً نسل نوجوان و جوان فراهم آورند. از سوی دیگر، پیشنهاد می‌شود مراجع نظارتی، به جای فیلتر کردن شبکه‌های اجتماعی، در بالاتر بردن سطح سواد و دانش رسانه‌ای افراد به ویژه خانواده‌ها تلاش کنند. همچنین، رسانه‌ها به خصوص تلویزیون با ساخت سریال و مستند، آگاهی افراد را در خصوص خطرات احتمالی که شبکه‌های اجتماعی ایجاد می‌کنند، بالا برده و در برنامه‌هایشان به بیان نکات مثبت و منفی شبکه‌های اجتماعی بپردازند و پژوهش‌های انجام شده در زمینه احساس امنیت اجتماعی در فضای شبکه مجازی، به صورت به‌روز، در اختیار سازمان‌های اصلی متولی امنیت به ویژه نیروی انتظامی قرار گیرد.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی مصوب در دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان لرستان در سال ۱۳۹۶ بوده که با همکاری و مساعدت این فرماندهی انجام شده است و لازم است از این مجموعه و کارکنان دفتر تحقیقات استان و مخصوصاً شهروندان شهر خرم‌آباد که در تکمیل کردن پرسشنامه‌ها ما را یاری کردند، کمال تشکر و قدردانی به عمل آید.

منابع

منابع فارسی

- الیاسی، محمدحسین (۱۳۸۵). سنجش میزان تأثیر نشریات زرد در کاهش احساس امنیت و سلامت روانی زنان تهرانی. *فصلنامه امنیت*. (۲)۱، صص ۵۳-۷۱. بازیابی از: <http://www.magiran.com/view.asp?Type=pdf&ID=424404>
- انتظاری، علی؛ اسدپور، عهدیه و احمدی آهنگ، کاظم (۱۳۹۴). احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن با تأکید بر نقش پلیس (مورد مطالعه؛ شهر نور). *فصلنامه انتظام اجتماعی*. (۴)۷، صص ۸-۳۴. بازیابی از: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=298268>
- امامی‌ریزی، کبری (۱۳۹۵). تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*. (۳)۹، صص ۲۰۶-۲۱۳. بازیابی از: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=293919>
- پورمیدانی، سمیع؛ نوری، ابوالقاسم و سید شفتی، عباس (۱۳۹۳). رابطه سبک زندگی با رضایت زناشویی. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. (۳۹)۱۰، صص ۳۳۱-۳۳۴. بازیابی از: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=227408>
- ستارزاده، داوود؛ شهریاری، مبینا و ابوذراذه، فائزه (۱۳۹۵). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی زنان (مطالعه موردی زنان شهر رامسر در سال ۱۳۹۵). *دو فصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی*. (۳)۲، صص ۱۰۷-۱۲۶. بازیابی از: <http://jpsd.hormozgan.ac.ir/article-1-68-fa.pdf>
- سلیمانی، مجید (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تلفن همراه با اهمال‌کاری تحصیلی، احساس تنهایی و سلامت روان در دانش‌آموزان پسر سوم دبیرستان شهر قم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی.
- سیدعلی‌پور، سید خلیل و عموزاده، امید (۱۳۹۵). بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و احساس امنیت (مورد مطالعه؛ شهروندان غرب تهران). *فصلنامه دانش انتظامی غرب استان تهران*. (۱۱)۳، صص ۱-۳۸.
- درتاج، فریبا؛ رجبیان ده‌زیره، مریم؛ فیروزه، فتح الهی و درتاج، فتانه (بهار ۱۳۹۷). رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*. (۴۷)۱۴، صص ۱۱۹-۱۴۰. بازیابی از: http://jep.atu.ac.ir/article_8900.html
- رستگار خالده، امیر و محمدیان، فاطمه (۱۳۹۲). استفاده از اینترنت و امنیت اجتماعی

(مورد مطالعه؛ دانشگاه باهنر کرمان). *مطالعات فرهنگ و ارتباطات*. ۱۴(۲۲)، صص

۵۳-۸۹. بازیابی از: http://www.jccs.ir/article_3344.html

- زیویار، فرزاد و شهیر، احسان (۱۳۹۴). احساس امنیت کاربران ایرانی در شبکه‌های اجتماعی از حیث جنسیت، سن، میزان تحصیلات و میزان استفاده (مطالعه موردی شبکه اجتماعی فیس‌بوک). *رسانه و فرهنگ*. ۵(۱)، صص ۵۵-۷۸. بازیابی از:

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=256513>

- فاروقی، الهام (۱۳۹۱). *بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم اجتماعی. دانشگاه علامه طباطبایی.

- فرامرزی، رسول و کشاورز، حمید (۱۳۹۳). نقش شبکه‌های اجتماعی در احساس امنیت اجتماعی افراد (مورد مطالعه: دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان). *فصلنامه علمی تخصصی پژوهش‌های سیاسی*. ۴(۱۰)، صص ۹۷-۱۱۵. بازیابی از:

http://prj.ui.ac.ir/article_20546.html

- فرهادی‌نیا، مسعود؛ ملک‌شاهی، فریده؛ جلیلونند، مانیا؛ فروغی، سعید و رضائی، سیمین (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین اعتیاد به اینترنت و سلامت عمومی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان. *فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی لرستان*. ۱۷(۴)، صص ۶۱-۷۲. بازیابی از:

<http://yafte.lums.ac.ir/article-1-2143-fa.html>

- فیست، جس و فیست، گرگوری (۱۳۹۴). *نظریه‌های شخصیت (یحیی سید محمدی، مترجم)*. تهران: نشر روان.

- عزیزی، جلیل و حیدرخانی، هاییل (۱۳۹۳). بررسی رابطه اینترنت و احساس امنیت اجتماعی در میان جوانان (مورد مطالعه: جوانان شهر کرمانشاه). *دانش انتظامی لرستان*.

۱(۵)، صص ۱۳۲-۱۵۶. بازیابی از: <http://yon.ir/fk8pl>

- علیپور، وحیده و خجسته، سحر ژاله (اردیبهشت ۱۳۹۴). بررسی ارتباط میان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه زنجان. *همایش ملی سبک زندگی، نظم و امنیت*.

- عین‌بیگی، رمضان؛ خان شریفان، صفورا و خان شریفان، سمیرا (۱۳۹۴). نقش شبکه‌های اجتماعی از منظر ایجابی بر امنیت اجتماعی جسارت‌هایی پیرامون برهم کنش شبکه‌های اجتماعی و گفتمان ایرانی-اسلامی پیشرفت. *فصلنامه دانش انتظامی خراسان*

شمالی. ۶(۲)، صص ۹۵-۱۳۲. بازیابی از: <http://yon.ir/MluaX>

- کاهه، احمد (۱۳۸۴). مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی (جلد اول). تهران: انتشارات گلپونه.

- کلاتری، عبدالحسین؛ محبی، سیروس و حیدرخانی، هابیل (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بین استفاده از رسانه‌های جمعی جهانی و احساس امنیت اجتماعی در شهر کرمانشاه. پژوهش‌نامه توسعه فرهنگی اجتماعی. ۲(۳)، صص ۲۶-۴۲. بازیابی از:

http://journals.pnu.ac.ir/article_4138.html

- مصطفوی کهنگی، فرحناز (۱۳۹۴). نقش رسانه‌ها در امنیت اجتماعی. دانش انتظامی پلیس پایتخت. ۸(۱)، صص ۱۱۵-۱۳۴.

- نصیری، بهاره؛ بختیاری، آمنه و طاهریان، آمنه (۱۳۹۲). نقش و کارکرد شبکه‌های اجتماعی (مطالعه موردی شبکه اجتماعی کفهمام، شبکه‌ای برای مادران و کودکان). پژوهش‌نامه زنان. ۴(۲)، صص ۳۷-۵۹. بازیابی از:

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=234386>

- نژادسبزی، پروانه و نادری، فاطمه (۱۳۹۲). بررسی احساس امنیت اجتماعی خانواده در شهر خرم‌آباد و اثر محل سکونت بر آن. فصلنامه دانش انتظامی لرستان. ۱(۱)،

صص ۹-۳۳. بازیابی از: <http://yon.ir/ISwOJ>

- نوروزی، فضل‌اله و فولادی سپهر، سارا (۱۳۸۸). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۲۹-۱۵ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن. نشریه راهبرد. ۱۸(۵۳)، صص ۱۲۹-۱۵۹. بازیابی از:

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=118033>

- هاشمیان‌فر، سیدعلی؛ دهقانی، حمید و اکبرزاده، فاطمه (۱۳۹۲). تأثیر دینداری و رسانه‌های جمعی بر احساس امنیت اجتماعی دانشجویان. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. ۲(۱)، صص ۵۳-۷۲. بازیابی از:

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=224537>

- هزارجریبی، جعفر؛ کشوری چرمی، مصطفی، فاروقی، الهام و مقدم، عقیل (۱۳۹۳). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران). برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی. ۵(۲۰)، صص ۱-۴۲. بازیابی از:

http://journals.atu.ac.ir/article_714.html

منابع انگلیسی

- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Englewood cliffs, Nj: prentice hall.
- Catford, J. (1995). The mass media is dead: long live, multimedia. Health Promotion International, 19(3), 567- 587. doi: 10.1093/heapro/10.4.247.
- Erdonmez, E. (2009). The effect of media on citizen's fear of crime in turkey. ph.D dissertation. University of North Texas.